

**НЕЖДЕД МУСТАФА, ПРЕТСЕДАТЕЛ
НА ОБЕДИНЕТА ПАРТИЈА ЗА
ЕМАНЦИПАЦИЈА НА РОМИТЕ**

■ Разговорот го водеше:
Кокан СТОЈЧЕВ

Роден е 1962 година во Скопје. Завршува Филозофски факултет. Текот на неговата кариера е: уредник на Ромската редакција на МТВ, дописник на МТВ од Германија и градоначалник на Општина Шуто Оризари, Скопје.

на Стратегијата за развој на Ромите во РМ, а и согласноста на земјава да биде потписник на Декадата на Ромите за југоисточниот регион, доволно покажува дека ромската заедница во државата е една од најзагрозените и се наоѓа во најмизерна состојба од другото население во РМ. Меѓутоа, во обичниот граѓански жаргон се среќава изреката сè е в ред со хартијата, но треба од теорија да преминеме на дејствување во практиката. Во таа насока, сметам дека во текот на минатата година немавме охрабрувачки чекори, кои се преземени во однос на зацртаните задачи од Стратегијата на Ромите, односно времето го искористивме за афирмирање на Стратегијата, без да се решаваат првостепените проблеми.

БИНАЦИОНАЛНИОТ ПРАВЕЦ МОЖЕ ДА БИДЕ УСТАВЕН СТРЕС ЗА МАКЕДОНИЈА

☀ Господине Мустафа, светската манифестација Декадата на Ромите претставува предизвик не само за Вашата партија, туку и за Македонија, која на припадниците на оваа етничка заедница им дава можност за културно и за национално подигнување на свеста. Но, поради традиционалниот начин на живеење и економската криза ефектите од ваквото дејствување не се чувствуваат. Зошто и каде треба да се бара одговорноста на ромските политичари?

МУСТАФА: Вашето прашање отвора една широка димензија која почна да се одвива во 2002 година, кога Република Македонија почна храбро да го актуелизира ромското прашање. При тоа морам да истакнам дека Декадата и Стратегијата на Ромите е нова надеж, нешто на што мораат да работат генерации и генерации. Нешто што квалитетно ќе ја подигне положбата на најзагрозената заедница во Македонија, а тоа се Ромите. Инаку, де-факто самото донесување

☀ Дали тоа што немате резултати е последица на неоформениот национален консензус на ромските политичари во земјава?

МУСТАФА: Да. Сметам дека се греша ако се прифати тезата дека проблемите на ромската заедница треба да се решаваат политички во коалицијата која е на власт. Имено, Ромите во Македонија претставуваат феномен, нешто што треба да биде општа грижа на сите политички партии, на владата, на сите граѓани. Во тој контекст треба да има силен позитивен сигнал, кој би дошол од страна на политичките субјекти, односно партиите треба сериозно да се зафатат со нивните проблеми, бидејќи спроведувањето на Стратегијата не зависи од резултатите на новите парламентарни избори. Стратегијата не смее да биде политичка ориентација во решавањето на егзистенцијалните проблеми на Ромите. Тука не станува збор за политички права на Ромите, туку за природни

права на ромската заедница во Македонија. И во однос на тоа, тој сегмент или размислување треба да го елиминираме од колективниот ум на македонските и на албанските партии. Сметам дека овие два субјекта, кои ја креираат актуелната политика во РМ, мора сериозно да ја прифатат Стратегијата на Ромите, предмет кој ќе претставува обврска на мајоритивните заедници во Македонија. Поради овие причини и ромската заедница треба да се прилагоди да ги решава своите проблеми во актуелното време кое доаѓа. Ромите немаат време да се ориентираат кон вакви или кон онакви политички партии. Тие дури немаат време да направат нешто од себе, бидејќи ниту имаат сила, а уште помалку имаат енергија.

Пред да станете пратеник бевте градоначалник на Општина Шуто Оризари, во која е сконцентриран најголемиот број Роми во земјава. Дали со воспоставувањето на оваа Општина се подобри положбата на Ромите и во кои области треба да се насочи политичката и интелектуалната сила за нивно ангажирање?

МУСТАФА: Ако нешто треба да се елиминира тоа е сиромаштијата на Ромите. Општо е познато дека РМ се наоѓа во тешка економска криза. Нашата држава е третирана како социјална земја, но сиромаштијата на Ромите е ударен момент на кој треба да му посветиме големо внимание, бидејќи тие живеат во мизерни, субстандардни живеалишта. Значи, без вода и канализација. Во таа насока, како политичка партија треба да настојуваме што потемелно да му се посветиме на проблемот, но и на образованието кое како фактор може да ја промени ситуацијата. Во однос на вработувањето имаме сериозен проблем. Во Источна Македонија, каде гравитира голем дел од македонскиот народ, македонските бизнисмени ги вработуваат Македонците, додека во Западна Македонија, каде имаме поголем процент на Албанци, нивните бизнисмени ги вработуваат своите луѓе од нацијата. Значи, се наметнува прашањето кој ги вработува Ромите? Тие остануваат на улица. Овој сериозен проблем ги тера Ромите да остануваат со социјалната помош, која изнесува 2.000 денари. Сметам дека тоа е убиствен момент за ромската заедница, која во текот на 30 дена се обидува да ги образува децата, да обезбеди оброци, обувки, школски прибор итн. Значи, сè ова е илузија, бидејќи 2.000 денари претставуваат отровен момент, со кој се затупува една заедница во Македонија.

Како интелектуалната и политичката сила на Ромите да се насочи во решавањето на нивните проблеми?

МУСТАФА: Сметам дека Македонците и Албанците треба да ги отворат вратите за Ромите. Локалните самоуправи треба да ги отвораат своите врати за ромското население кое живее во посебни гета, во куќи од картони, во куќи од тенекии. Локалната самоуправа треба да одвои средства од својот буџет за да ги елиминира гетата на Ромите. На самите места треба да се изградат социјални згради и во нив да се населуваат Ромите, бидејќи нивните деца треба да го почувствуваат значењето на бањата и на детската соба. Сметам дека сега доаѓа моментот кога локалната самоуправа ќе треба да ги решава проблемите на Ромите, но со помош на програми и донаторски средства, кои ќе ги вработуваат ромските припадници. Со тој проект или модел ќе можеме Ромите да ги сметаме за рамноправни граѓани и тие ќе можат да имаат среќна и сигурна иднина во Македонија. Не е доволно само во Уставот да се гарантира дека Ромите се третираны како рамноправни, дека Уставот гарантира слобода. Сметате ли дека едни граѓани, кои живеат од 2.000 денари, се рамноправни? Сметате ли дека Ромите кои живеат во куќи од тенекии

и од картони, во простор од два на три метри, каде што спијат пет деца, каде нема вода или струја, се рамноправни и РМ им го обезбедува тоа загарантирано право? Сметате ли дека со една локална самоуправа, Шуто Оризари, еден пратеник во Собранието, можеме да се пофалиме пред ЕУ дека Ромите се рамноправни граѓани, а 90 проценти од нив тука живеат во гета? Ромите умираат од заразни болести, жолтицата е присутна кај ромските деца затоа што немаат услови за одржување на хигиената. Токму затоа се осипува нашата популација во образованието. Родителите немаат можности како да си ги одржат децата. Каде почесто ги гледате Ромите? Тие бараат храна во кантите за ѓубре. Наутро се борат со кучињата скитници. Значи, проблемот на ромската заедница не зависи само од мене. Но, факт е дека мајоритетните заедници во РМ и Владата многу похрабро треба да ѝ понудат рака на ромската заедница.

Како дел од коалицијата "За Македонија заедно", дали сте задоволни од досегашната соработка, односно од поддршката која Ви е понудена со владеењето на државата?

МУСТАФА: Токму оваа коалиција даде еден сигнал дека може да се преговара за ромските проблеми. Можеме да се потсетиме на говорот на премиерот од 8 април на Меѓународниот ден на Ромите. Забележете го настапот на претседателот на РМ, кој истиот ден рече дека Ромите се наоѓаат во најтешка состојба во однос на другите националности. Но, исто така, Македонија почна храбро да ги решава ромските проблеми во својата држава. Повеќе од 500 деца Роми добија стипендија за образование. Повторувам, Стратегијата е сигнал на кој ќе треба да работат генерации и генерации. Но, и ромскиот субјект ќе треба да ја отвори својата национална свест, бидејќи никој не може да му ги сервисира правата. Ромите мораат да бидат водачи на својата судбина и во решавањето на проблемите. Тие колективно треба да бидат поорганизирани. Нивниот дискриминиран глас треба да се слушне, бидејќи повеќе така не може да се живее. Од оној момент кога Ромите ќе го кренат својот глас, тие во Македонија ќе станат пореспектирана заедница.

На локалните избори во Општина Шуто Оризари се случуваа многу недемократски појави, од победа на кандидат кој сега е на одлежување затворска казна до случаи на употреба на сила, политичко агитирање, немири, закани итн. нешта што до вчера беа карактеристика за руралните албански средини. Зошто овие појави се манифестираа во ромската средина и дали постои реална опасност од зголемување на бројот на инцидентите за време на парламентарните избори?

МУСТАФА: Тоа ни претставува сериозен проблем, бидејќи Ромите се најлесен плен за манипулација, особено за време на изборите. Во изминатава деценија ипол е докажано дека пред избори, купувајќи го ромскиот глас со 20 килограми брашно, 10 литри "зејтин" итн. се манипулира со Ромите. Тоа е докажано и во Шуто Оризари, бидејќи ова го практикуваат македонските политички партии. Ние сега имаме непропорционален момент во Општина Шуто Оризари. Имено, според процентуалната застапеност на Албанците во просторот, тие како заедница не би требало да бидат претставени со 8 советници во локалната самоуправа. Но, според нивната физичка сила и настапот за време на локалните избори и преку калкулирањето на одредени ромски политички субјекти, кои не мислеа за последиците врз локалната само-

Јас сум генерален секретар на Ромскиот европски форум кој се обидува во Европа да им ги решава сите проблеми на Ромите. Преку тој Форум се обидуваме да направиме дијалог меѓу Ромите и неромите, кој историски не е создаден. Погледнете ги Чешка, Полска или Словачка, таму многу потешко се решаваат ромските проблеми во однос на РМ. Тоа е детето на кое јас го трасирам ромскиот глас, кој треба да биде почитуван. Ромите треба да бидат охрабрани во процесот на решавањето на сопствените проблеми.

управа, тоа се случи. Можам отворено да зборувам дека локалната самоуправа со 8 Албанци, што е неприродна бројка, многу тешко функционира. Ова е исто ако, на пример, во Тетово, каде живее мнозинство Албанци, со една офанзива на ромската заедница наместо 1 да имаме 5 наши советници.

Дали тоа е стратешка грешка на ромските партии во Шуто Оризари?

МУСТАФА: Да. Тоа е голема стратешка грешка на ромската заедница, бидејќи Амди Бајрам мислеше дека преку тој начин ќе ја зачува својата слобода, односно тој не го препознаваше интересот и судбината на Општина Шуто Оризари. Тој се реши Советот да ѝ го подари на албанската политичка партија ДУИ, со тоа што можеби имало дил меѓу нив во кој тој сметал дека ќе го избрише своето криминално дело, направено за време на неговиот пратенички мандат. Но, таквиот однос носи силни и лоши авантуристички последици, кои не можеа да ја согледаат иднината на ромската заедница. Постои огромна шанса Ромите да имаат своја локална самоуправа. Како пример тоа го нема никаде во светот. Тоа го направи само Македонија.

Дали во коалицијата ги почнавте преговорите и што очекувате да добиете?

МУСТАФА: Јас сум лидер на Обединета партија за еманципација на Ромите, која како политички субјект постигна голем развој за ромската заедница. Ние веќе 12 години др-

жиме успешна политичка позиција во РМ, два пати бев градоначалник во Општина Шуто Оризари, а во третиот мандат станав пратеник. Во минатото ниту една политичка партија со континуитет нема таков развој. Оваа партија и коалиција ги отвори вратите на Владата на РМ. Замислете, кога можело да се помисли во македонската Влада да има заменик-министер и тоа во ресорот труд и социјала, или во истото Министерство да имаме кадар кој ја презеде улогата за спроведување на Декадата на Ромите. Тоа се партиски луѓе кои активно работат на решавањето на долгорочните проблеми, на сиромаштијата и положбата на Ромите. Нè има и во МРВ и тоа на клучни места, каде може да се направи увид во она што се вели интеграција на ромските припадници, а е про-

извод на Рамковниот договор. Ние имаме наш претставник на функцијата заменик-народен правобранител итн.

Постои ли можност за време на парламентарните избори, ромските партии во Македонија да се обединат околу една политичка програма, која ќе придонесе за подобрување на положбата на Ромите, бидејќи се чувствува националната еуфорија на Албанците, кои со Рамковниот договор добија сè, а другите етнички заедници, пак, се обесправени во однос на демократските права и слободи?

МУСТАФА: Мислам дека бинационалниот развој на Македонија треба да го елиминираме, бидејќи тоа ќе биде огромна штета за мултиетничкиот концепт на РМ. Сметам дека секој вид притисок во однос на градењето држава на база на бинационалниот карактер ќе биде уставен стрес за Македонија. Ништо нема поубаво од она што е трасирано во Уставот на РМ, сите сме еднакви пред законот, граѓански концепт, мултиетничко запазување на културата, традициите, јазикот и политичките права на заедниците. Мислам дека тоа нешто е гаранција за иднината на државата и во однос на прашањето за нејзино членство во ЕУ. Јас сум убеден дека Македонија ќе го задржи својот мултиетнички концепт. Инаку, во однос на првиот дел од прашањето, пред две години направивме големо интегрирање, се обединија првата ромска политичка партија за еманципација на Ромите, на Фаик Абди и мојата партија. Остана во сенка пилот партијата Сојуз на Ромите, која верувам дека ќе собере храброст да се интегрира и сè тоа да биде во интерес на ромската заедница во Македонија.